

La recerca d'una regulació del comerç internacional de diamants

Franziska Bieri
North Georgia College & State University

fbieri@ngcsu.edu

Aquest text està basat en la tesis doctoral de l'autora: "From Conflict Diamonds to the Kimberley Process: How NGOs Reshaped a Global Industry", defensada el 2008 al Departament de Sociologia de l'Emory University. El llibre serà publicat el 2010, *From Blood Diamonds to the Kimberley Process: How NGOs Reshaped a Global Industry*. Ashgate Publishers: Farnham Surrey, UK.

Institut Català Internacional per la Pau
Barcelona, desembre 2009

© 2009 Institut Català Internacional per la Pau

Gran Via, 658, baix. 08010 Barcelona (Espanya)

T. 93 554 42 70 | F. 93 554 42 80

recerca.icip@gencat.cat | www.icip.cat

Editors

Javier Alcalde i Rafael Grasa

Consell Editor

Pablo Aguiar, Alfons Barceló, Catherine Charrett, Gema Collantes,
Caterina Garcia, Abel Escribà, Vicenç Fisas, Tica Font, Antoni Pigrau,
Xavier Pons, Alejandro Pozo, Mònica Sabata, Jaume Saura,
Antoni Segura i Josep Maria Terricabras.

Disseny Gràfic

Cla-se

Traducció

Albert Agut

ISSN

2013.5793 (edició en línea)

2013.5785 (edició en paper)

DL

B-38.039-2009

Tots els drets reservats

ABSTRACT (CAT)

Els esforços de les campanyes fetes per les ONG van portar a un primer plànol internacional els diamants de guerra - els conflictes lligats als conflictes armats -a finals dels anys noranta. Com a resposta, es va formar el Procés de Kimberley (PK), un fòrum negociador entre estats, ONG i indústria, per debatre possibles solucions que possessin fre al comerç de diamants de guerra. Menys de tres anys després es va adoptar un sistema voluntari de certificació internacional anomenat Sistema de Certificació del Procés de Kimberley (SCPK). El SCPK regula el comerç de diamants en brut certificant tots els diamants legals. Aquest article repassa el problema dels diamants de guerra, explica com una campanya internacional va despertar la consciència sobre el problema, i com el procés de recerca de solucions va culminar en el PK. L' anàlisi es centra en els diferents actors implicats (ONG, estats i indústria) i les seves interaccions canviants al llarg de la campanya i dels esforços realitzats per crear una regulació internacional. Com a conclusió, es destaquen algunes lliçons fonamentals, en termes analítics i d'acció, derivats d'aquest estudi de cas.

Paraules clau: diamants de guerra; Procés de Kimberley; organitzacions no governamentals; campanyes internacionals.

ABSTRACT (ENG)

Campaign efforts by NGOs initially put conflict diamonds on the global radar screen in the late 1990s. In response, the Kimberley Process (KP), a negotiation forum between states, NGOs, and industry, was formed to discuss possible solutions to curb the trade in conflict diamonds. Less than three years later, a voluntary, global certification named the Kimberley Process Certification Scheme (KPCS) was adopted. The KPCS regulates the trade of rough diamonds by certifying all legitimate diamonds. This paper outlines the problem of conflict diamonds, how a global campaign raised awareness

about the issue, and how the process of solution building unfolded in the KP. My analysis focuses on the diverse set of actors (NGOs, states, and industry) and their changing interactions over the course of the campaign and global regulation efforts. I conclude with several key lessons that capture important elements observed in this case study.

Keywords: conflict diamonds; Kimberley Process; nongovernmental organizations; global campaigns.

ABSTRACT (CAS)

Los esfuerzos de las campañas realizadas por las ONG llevaron a los diamantes de guerra - los diamantes ligados a los conflictos armados - a un primer plano internacional a finales de los años noventa. Como respuesta, se creó el Proceso de Kimberley (PK), un foro negociador entre estados, ONG e industria, para discutir posibles soluciones que pusieran freno al comercio de dichos diamantes. Menos de tres años después se adoptó un sistema voluntario de certificación global llamado Sistema de Certificación del Proceso de Kimberley (SCPK). El SCPK regula el comercio de diamantes en bruto certificando todos los diamantes legales. Este ensayo se ocupa del problema de los diamantes de guerra, explica cómo una campaña internacional despertó la conciencia sobre el problema y cómo el proceso de búsqueda de soluciones culminó en el PK. El análisis se centra en los diferentes actores implicados (ONG, estados e industria) y en sus interacciones cambiantes a lo largo de la campaña y de los esfuerzos en pro de una regulación internacional. Como conclusión, se destacan algunas de las lecciones clave, en términos analíticos y de acción, derivada de este estudio de caso.

Palabras clave: diamantes de guerra; Proceso de Kimberley; organizaciones no gubernamentales; campañas internacionales.

LLISTA D'ACRÒNIMS

CASM	Programa Comunitats i Minería a Petita Escala (Community and Small Scale Mining Initiative)
CSNU	Consell de Seguretat de Nacions Unides
CSO	Organització Central de Vendes (Central Selling Organization)
DDII	Iniciativa Internacional pel Desenvolupament dels Diamants (Diamond Development Initiative International)
JCK	Jewelers' Circular Keystone
PK	Procés de Kimberley (Kimberley Process)
SCPK	Sistema de Certificació del Procés de Kimberley (Kimberley Process Certification Scheme)
MPLA	Moviment Popular per a l'Alliberament d'Angola.
NIZA	Institut Holandès per Sud-àfrica (Netherlands Institute for Southern Africa)
NMJD	Xarxa i Moviment per la Justícia i el Desenvolupament (Network Movement for Justice and Development)
NOVIB	Nederlandse Organisatie Voor Internationale Bijstand (Oxfam holandesa)
NU	Nacions Unides
ONG	Organitzacions No Governamentals
PAC	Associació Àfrica-Canadà (Partnership Africa Canada)
RDC	República Democràtica del Congo
RUF	Front Revolucionari Unit
UNITA	Unió Nacional per a la Independència Total d'Angola
USAID	Agència pel Desenvolupament Internacional dels Estats Units (United States Agency for International Development)
WDC	Consell Mundial de Diamants (World Diamond Council)

CONTINGUTS:

1. INTRODUCCIÓ
2. EL PROBLEMA DELS DIAMANTS DE GUERRA
3. LA CAMPANYA CONTRA ELS DIAMANTS DE GUERRA
4. EL PROCÉS DE KIMBERLEY
5. MÉS ENLLÀ DELS DIAMANTS DE GUERRA: POSANT L'ATENCIÓ EN ELS DIAMANTS PEL DESENVOLUPAMENT
6. LLIÇONS APRESES
7. REFERÈNCIES
8. APÈNDIX

1. INTRODUCCIÓ

Els diamants de guerra són diamants en brut –diamants no tallats o polits– venuts per forces rebels per finançar les seves campanyes militars. Les guerres més terribles finançades mitjançant la venda de diamants, com les de la República Democràtica del Congo, Angola i Serra Lleona, van viure el seu moment àlgid en la segona meitat de la dècada dels noranta. Aquesta violència relacionada amb l'explotació de recursos naturals hauria continuat i hagués provocat moltes més morts en el segle XXI de no ser per la campanya pels drets humans que va despertar la consciència internacional sobre les connexions entre diamants i guerra.

¿Quins són els problemes provocats pels diamants de guerra i com es va arribar a definir el comerç d'aquestes pedres precioses com un problema internacional? I també, com es va trobar una solució a aquest problema i quin és el seu grau d'efectivitat? Aquestes són preguntes a les quals respondré en aquest article mitjançant una revisió del problema dels diamants de sang, les campanyes que van despertar la consciència sobre la gravetat de la qüestió, i els esforços del PK per frenar el comerç d'aquests diamants.

Els diamants no són l'únic recurs natural que s'ha associat amb conflictes i guerres civils o, en general, amb amenaces a la seguretat humana. De fet, hi ha una literatura creixent sobre els vincles entre el comerç de recursos naturals i les guerres (Ballentine i Nitzsche, 2005; Ballentine i Sherman, 2003; Bannon i Collier, 2003; Humphreys, 2005; Ross, 2004). Gran part d'aquests estudis s'han centrat en el petroli (Frynas i Wood, 2001; Le Billon, 2001; Swanson, 2002) i alguns d'ells han analitzat en particular el paper dels recursos naturals com a estímul de conflictes a l'Àfrica (Bayart, Ellis i Hibou, 1999; Cilliers i Mason, 1999; Dietrich, 2000; Grant, MacLean i Shaw, 2003; Taylor, 2003). També s'han fet estudis importants sobre el paper dels diamants de sang com a detonant de guerres (Cilliers i Dietrich, 2000; Mokhawa i Taylor, 2003; Smillie, 2002). De fet, l'anàlisi del problema és encara més extensa si es prenen en consideració les contribucions realitzades per instituts de recerca, *think tanks* i experts governamentals i no governamentals.

Tanmateix, ha existit un silenci estrany sobre les campanyes que van posar en el mapa els diamants de guerra. Són molt pocs els estudis que han investigat la campanya sobre diamants de guerra. En ells es descriu la manera com els diversos actors implicats es van involucrar en el problema des del primer moment (Bieri, 2008; Sanders, 2001; Smillie i Gberie, 2001; Tamm, 2004). Una mica més ampli és l'interès acadèmic pels recents esforços de regulació. Diversos estudis han analitzat múltiples aspectes del PK i el seu funcionament (Bone, 2003; Grant i Taylor, 2004; Scheiber, 2006; Smillie, 2005; Tamm, 2002; Wright, 2004).

Em baso en aquests estudis i en les meves pròpies investigacions sobre la campanya i el PK per proporcionar una visió global del context sociopolític dels diamants en la història recent (es pot trobar una anàlisi més àmplia a Bieri, *de prospera aparició*). La revisió de la campanya sobre els diamants de guerra i el PK es basa en les investigacions per a la meua tesi (Bieri, 2008), en la qual s'inclouen més de vint entrevistes amb funcionaris estatals, dirigents d'organitzacions no governamentals (ONG) i directius de la indústria implicats en la campanya del PK (la taula 4 del Apèndix proporciona una llista detallada de les entrevistes). A més, el meu estudi també se sustenta en l'anàlisi de documentació rellevant publicada per Nacions Unides, les ONG, el PK, diferents organitzacions de la indústria i un ampli ventall de fonts informatives.

Aquest estudi de cas és rellevant per diferents aspectes. En primer lloc, comprendre com es va arribar a regular els diamants de guerra és pertinent per als esforços que es realitzen en conflictes relacionats amb altres recursos naturals. En segon lloc, aquest estudi de cas posa de relleu canvis en les estructures de governabilitat mundials, en què cada vegada més estan implicats per igual actors estatals i no estatals. Tot i que els plantejaments multilaterals estan d'actualitat, no se sap gran cosa sobre com els diferents actors implicats entren en contacte ni de com aconsegueixen fer una feina efectiva i col·lectiva en qüestions problemàtiques. En tercer lloc, aquest estudi proporciona encara més indicis sobre la destacada funció de les ONG. Gràcies a l'estudi de cas podem observar el paper polifacètic que exerceixen les ONG, ja sigui com a creadores de calendaris i agendes, redactores de normes o organismes de vigilància.

L'article procedirà de la següent manera. Per començar proporcionaré una breu visió general del problema dels diamants de guerra. Després repassaré els esdeveniments de la campanya que van fer que els problemes associats amb els diamants fossin coneguts més àmpliament. Més endavant revisaré la història del PK i comentaré els punts forts i febles del Sistema de Certificació del Procés de Kimberley, o SCPK - el marc de regulació internacional que regeix el comerç de diamants en brut. El meu article conclourà amb algunes lliçons claus que es poden extreure d'aquest estudi de cas.

2. EL PROBLEMA DELS DIAMANTS DE GUERRA

Les Nacions Unides defineixen els diamants de guerra com “diamants originaris de zones controlades per forces o faccions oposades a governs legítims i reconeguts internacionalment, que es fan servir per finançar accions militars en oposició d'aquests governs o que contravenen les decisions del Consell de Seguretat” (Nacions Unides 2001: n.p.). Els diamants de guerra, també anomenats diamants de sang, han finançat i alimentat moltes guerres sagnants en les dues dècades passades. Els diamants de sang van finançar els grups rebels d'Angola, Serra Lleona i la República Democràtica del Congo (RDC)¹. Els rebels de la UNITA, sota el lideratge de Jonas Savimbi, van sostenir amb el comerç de diamants les seves campanyes militars contra el govern del MPLA a Angola. De manera semblant, a Serra Lleona, el Front Revolucionari Unit (FRU), famós per emprar tàctiques de guerra brutals com l'amputació de membres o el reclutament de nens soldats, es va finançar amb la venda de diamants. El liberia Charles Taylor va proporcionar armament i entrenament militar al FRU a canvi de diamants. La venda de diamants també va finançar diferents faccions en les diverses guerres civils de la RDC

1. Aquests conflictes van ser instigats també per altres factors. El suport financer provinent de fonts internacionals va ajudar les faccions rebels o els exèrcits dels governs. A Angola, la Unió Soviètica va finançar el govern marxista del MPLA, mentre que Estats Units donava suport als rebels de la UNITA i al seu líder, Jonas Savimbi. Després del final de la guerra freda, les fonts de finançament alternatives es van acabar, i la UNITA va finançar de manera creixent les seves campanyes militars amb el comerç de diamants. Es més, altres recursos naturals, a part dels diamants, van finançar els rebels. A Angola aquests incloïen el petroli i a la RDC, molt rica en recursos, la fusta i el coltan van contribuir al finançament del conflicte.

en els anys noranta. Només a la RDC, uns quatre milions de persones van perdre la vida en les brutals guerres d'aquella dècada.

Es calcula que en la segona meitat de la dècada dels noranta, els diamants de sang constituïen el 15 per cent del total del comerç mundial de diamants en brut. A l'actualitat, sota la nova regulació del comerç de diamants del Procés de Kimberley, implementat el 2003, el percentatge de diamants de guerra està per sota del 1%. La major part de conflictes bèl·lics en les zones riques en diamants han desaparegut. Les guerres civils d'Angola i Serra Lleona van acabar el 2002 i la guerra civil de Libèria va finalitzar el 2003. Tot i així, encara existeixen zones on es produeixen diamants de guerra. Les Forces Nouvelles són un grup rebel que controla part de les zones riques en diamants del nord de Costa d'Ivori. Els diamants de Costa d'Ivori estan actualment sotmesos a sancions de NU, però encara s'introdueix una part d'aquests diamants en el mercat mundial mitjançant el contraban. La regió de Goma, a l'est de la RDC, també ha viscut l'esclat de diversos conflictes bèl·lics. Els diamants, com altres recursos naturals, proporcionen finançament a les diverses faccions enfrontades en aquests combats. Com desenvoluparé amb detall més endavant, els diamants de Zimbabwe i Guinea han despertat certa preocupació degut a les recents i massives violacions dels drets humans comeses per aquests règims. A part d'aquestes destacades excepcions, a dia d'avui els diamants de sang constitueixen només una petita porció del comerç mundial i gran part dels esforços del PK per regular el comerç de diamants en brut són de caràcter preventiu. Per comprendre aquesta enorme reducció de diamants de guerra, hem de considerar els esforços fets en les campanyes que van culminar amb la presa de mesures dràstiques contra el comerç de pedres precioses per part dels rebels.

3. LA CAMPANYA CONTRA ELS DIAMANTS DE GUERRA

L'inici de la campanya contra els diamants de guerra va estar marcat per la publicació de *A Rough Trade* el desembre del 1998, on Global Witness

documentava violacions massives de les sancions de NU contra la UNITA. Les Nacions Unides havien imposat sancions contra els diamants de la UNITA el juliol del 1998 (Res. CSNU 1173). La UNITA havia finançat les seves campanyes militars gràcies al control de prop d'un 70 per cent de les mines de diamants d'Angola (Global Witness, 1998). Global Witness, una ONG amb base a Londres, havia investigat prèviament altres conflictes estimulats pel comerç de recursos naturals a Myanmar, però aquest va ser el seu debut en el tema dels diamants. *A Rough Trade* denunciava que en el comerç de diamants de la UNITA sotmesos a sancions - i per tant il·legals - hi havia diversos implicats. D'una banda, De Beers, l'empresa dominant en la indústria dels diamants²; i d'una altra, Bèlgica - on es troba Antwerp, la capital mundial del comerç de diamants - i altres països. En les seves acusacions contra De Beers, Global Witness escrivia "És hora que un sector que actua de manera fosca, com un negoci familiar, es replantegi els seus actes i accepti que els mecanismes de control empresarial són actualment un factor important en el comerç internacional. El grup sud-africà/britànic De Beers i la seva Oficina Central de Vendes (CSO), com a principals actors en el comerç de diamants, deuen assumir la seva gran responsabilitat en aquest tema" (Global Witness, 1998: 2).

L'informe es va publicar en un moment crucial. La guerra d'Angola s'havia intensificat i la pau semblava impossible. Les Nacions Unides i la comunitat internacional havien reconegut el fracàs de l'acord de pau de Lusaka. A més, Bob Fowler, l'ambaixador de Canadà a Nacions Unides, es va convertir en el nou president del Comitè de Sancions a Angola poc després de la publicació de *A Rough Trade*. Gràcies al seu càrrec, Fowler va intensificar els esforços de pau a Angola i va posar en marxa investigacions sobre l'efectivitat i les violacions de les sancions contra aquest país. Tot això va servir per despertar la consciència de la comunitat internacional sobre els vincles entre diamants i guerra a Angola. Però també va fer entendre a la indústria que el comerç de diamants de guerra podia tenir conseqüències greus. A més, l'informe de

2. De Beers havia tingut, durant gran part del segle XX, el monopoli de la indústria dels diamants, amb el control de fins el 80% del mercat. No obstant això, De Beers va perdre gran part del seu control sobre el mercat en els anys noranta. La companyia sud-africana es va trobar amb la competència creixent de noves mines a Rússia, Austràlia i Canadà, fet que la va portar a abandonar moltes de les seves pràctiques monopolístiques. A l'actualitat continua sent un actor fonamental tant en el comerç com en l'extracció de diamants. Però hi ha d'altres actors importants com Rio Tinto, BHP Billito i Alrosa, la companyia de diamants russa de propietat estatal.

la ONG va col·locar molt alt el llistó per qualsevol investigació posterior: les realitzades per NU havien de destapar almenys tant com havia destapat un any abans en la seva investigació la petita ONG britànica.

A finals del 1999, la campanya contra els diamants de sang va rebre un nou impuls. Global Witness es va unir a la ONG alemanya Medico Internacional i dues organitzacions humanitàries holandeses (NIZA i NOVIB) en una campanya per despertar la consciència internacional anomenada Fatal Transactions (Transaccions Fatales), amb la qual pretenien conscienciar els consumidors del problema dels diamants de guerra. El fet de concentrar-se en la consciència dels consumidors va provocar malestar entre els dirigents del sector, més concretament, aquests van començar a témer que es repetís l'èxit de la campanya en contra del comerç de pells, com va quedar clar en les meves entrevistes amb dirigents del sector. Per temor a perjudicar a països productors de diamants legals i “de pau”, com Sud-àfrica o Botswana, la campanya no demanava als consumidors que deixessin de comprar diamants, sinó que reclamava el “dret del consumidor” a conèixer el producte que comprava. Però no sempre va resultar fàcil conciliar l'objectiu de despertar la consciència pública sobre el paper dels diamants com a estímul de guerres brutals mitjançant la publicació d'imatges d'amputacions, violacions i assassinats, i alhora no instigar un boicot.

Al mateix temps, una ONG canadenca, Associació Àfrica-Canadà (PAC), va començar a investigar el vincle entre diamants i conflictes bèl·lics. L'informe de la PAC *The Heart of the Matter*, publicat el gener del 2000, estenia la preocupació sobre els diamants de guerra més enllà d'Angola, ja que documentava el paper fonamental del comerç de diamants en la brutal guerra civil de Serra Lleona. Aquest informe arribava a la conclusió que no es podria aconseguir una pau duradora en aquell país sense ocupar-se del problema dels diamants de guerra, tant a nivell local com internacional. “Les primeres reaccions de la indústria i alguns governs a *The Heart of the Matter* van ser extremadament hostils, i no van tenir cap pressa a acceptar algunes de les recomanacions que es feien”, però “l'informe de PAC va fer veure a moltes persones en la indústria que no es podia continuar negant el problema” (Smillie i Gberie, 2001: 3). En resum, el gener del 2000, després del *A Rough*

Trade, la posada en marxa de Fatal Transactions, *The Heart of the Matter*, i les accions de NU respecte els diamants de guerra, els actors claus de la indústria, en especial De Beers, van veure clar que aquella campanya no seria passatgera.

De Beers es va mostrar receptiu a les causes de la campanya des de relativament aviat. “De Beers va entendre la vulnerabilitat de la indústria dels diamants. Tot el sector tenia molt a perdre, però amb un líder destacat d’aquest sector disposat a col·laborar, pràcticament no va ser cap problema unificar milers de petits negocis familiars” (Smillie, 2005: 2). En comptes d’un obstacle insuperable per l’acció del moviment social, el poder de De Beers va proporcionar bàsicament una oportunitat política. La campanya sobre els diamants de guerra estava aconseguint un èxit ràpid perquè s’havia pogut concentrar en un actor dominant del mercat com a objectiu clau.

De Beers i alguns membres progressistes de la indústria³ van assumir el lideratge dins del sector per fer actuar els altres o, com a mínim, perquè es parlés dels diamants de guerra. En concret, això es va aconseguir gràcies a la creació d’una ONG de la indústria. El Consell Mundial de Diamants (WDC) va néixer el juliol del 2000 en el 29è Congrés Mundial del Diamant, a Antwerp, Bèlgica. La creació del WDC es va veure afavorida pel temor a un boicot total als diamants. A partir d’aquell moment, el WDC representaria tot el sector en les qüestions relacionades amb els diamants de guerra i seria el seu cos representatiu al PK.

En resum, a principi de l’any 2000, va quedar bastant clar que els diamants de guerra estaven contribuint de manera significativa als conflictes bèl·lics de grans parts de l’Àfrica occidental, incloses Angola, Serra Lleona, RDC i Libèria. Mentre les ONG - Global Witness, PAC i les que havien organitzat la campanya Fatal Transactions - van jugar un paper clau per augmentar la urgència a l’hora d’afrontar el problema dels diamants de guerra, algunes persones clau dins dels estats, les organitzacions internacionals i la indústria van ajudar també a conscienciar sectors públics i privats sobre aquesta qüestió. Per a molts responsables polítics i actors rellevants de la indústria

3. Una de les figures claus de la indústria que va fer un pas endavant va ser Martin Rapaport, important comerciant de diamants d’Estats Units i editor de Rapaport News i la Rapaport Price List (Llista de Preus de Rapaport), una destacada guia del sector sobre els preus dels diamants i informació sobre el mercat. Profundament commogut per la seva visita a Serra Lleona el 2003, Rapaport es va convertir en una important veu en el si de la indústria sobre la qüestió dels diamants de guerra.

era evident que per solucionar el problema calia involucrar els estats productors africans, a més de les nacions consumidores del nord. La solució es va intentar trobar mitjançant la creació del Procés de Kimberley.

4. EL PROCÉS DE KIMBERLEY

El maig de l'any 2000 es va celebrar una reunió a Kimberley, Sud-àfrica, que s'acabaria coneixent com la primera reunió del PK (veure Taula 1 de l'apèndix per un llistat cronològic de les reunions del PK). Els organitzadors d'aquesta trobada van ser els països africans productors de diamants "nets" - Sud-àfrica, Botswana i Namíbia -, cada vegada més preocupats pel fet que les imatges negatives dels diamants de guerra acabessin perjudicant la demanda de tots els diamants africans. En aquell moment no era fàcil determinar l'origen d'un diamant i era pràcticament impossible saber si provenia d'una regió en conflicte de l'Àfrica occidental o d'una pacífica mina de Namíbia. Aleshores, com es podia frenar el comerç de diamants de sang? Les negociacions del Procés de Kimberley es van començar a centrar des de relativament aviat en un procés pel qual es poguessin certificar les pedres precioses netes.

La primera reunió del Procés de Kimberley va incloure diferents estats clau en el comerç de diamants - Gran Bretanya, Estats Units i Bèlgica -, la indústria i les ONG, que s'havien guanyat la reputació de ser actors ben informats gràcies als seus informes sobre els diamants de guerra. Les reunions del PK es van seguir celebrant amb un nombre creixent d'estats participants. Tot i que alguns estats van ser molt crítics en un primer moment amb la participació de les ONG, d'altres van fer grans esforços per mantenir-les a la taula. Segons Alex Yearsley, un representant de la ONG Global Witness, en una reunió alguns estats "van intentar evitar que seguíssim assistint i alguns governs van dir que si Global Witness no participava ells tampoc hi assistirien i la reunió s'hauria de cancel·lar". Tot i que al principi la presència de les ONG va servir per incrementar la legitimitat de les negociacions del PK, els seus coneixements i aportacions sobre el tema van acabar sent molt apreciades per gran part dels participants d'aquest fòrum.

A més d'això, altres reunions fora del marc del PK van facilitar el debat per trobar solucions al comerç de diamants de guerra. “Tot i que formalment no eren en el procés, una dotzena de reunions celebrades en diferents llocs van ajudar a les parts a revisar el problema i a familiaritzar-se amb els reptes i entre elles” (Smillie, 2005: 3). Entre aquestes reunions es troba la Conferència de la Casa Blanca sobre Diamants de Guerra, el gener del 2001, sota la presidència de Bill Clinton, a la que van ser convidats directius de les ONG, la indústria i els estats. A més, algunes d'aquestes trobades entre les diferents parts es van produir en una atmosfera més informal. “En la indústria dels diamants sempre es celebren recepcions i còctels; i això ha estat de gran ajuda” (Smillie, 2005: 7). La diversa freqüència i naturalesa d'aquestes trobades va ser important per crear una nova realitat en les interaccions entre els protagonistes. Durant les primeres etapes de la campanya hagués estat impensable que les ONG coneguessin els dirigents de De Beers o els ministres de mineria de Sud-àfrica pel seu nom de pila i que tots ells mantinguessin converses sobre la seva col·laboració. Però després d'uns mesos de negociacions del PK, la col·laboració era evident. Tot i així, les intenses i properes relacions de treball entre les parts no van fer que les ONG adoptessin una posició complaent. Encara que es va arribar a alguns compromisos, les ONG van seguir pressionant per mantenir els progressos, en especial quan els endarreriments en les negociacions allunyaven la possibilitat de trobar una solució.

A principi del 2001 s'havien pres diferents decisions destacades sobre la certificació dels diamants. Era clar que el sistema de certificació havia de ser voluntari per naturalesa; que obligaria els estats a implementar sistemes de certificació nacionals basats en estàndards mínims d'acord amb la legislació internacional; i també s'havia decidit ja el contingut del certificat que acompanyaria les trameses de diamants en brut i els certificaria com a diamants “nets”. El febrer del 2001, en un indret allunyat de les campanyes de protesta en front de les joieries d'Estats Units pel dia de San Valentí, la reunió de Windhoek, Namíbia, va marcar l'inici de les negociacions formals del PK, on es va definir el full de ruta que pretenia acabar amb aquestes negociacions l'octubre d'aquell mateix any.

Malgrat que ja s'havien decidit detalls de gran importància, l'endarreriment en el final de les negociacions i en la posada en marxa de la certificació va ser considerable. "Les tensions entre governs i ONG es van fer evidents en una reunió a final del mes d'abril del 2001 a Brussel·les, on les ONG van manifestar públicament la seva frustració per l'endarreriment en la creació d'un sistema de certificació internacional" (Smillie i Gberie, 2001: 6). De fet, la manca de progressos en les negociacions del PK va reforçar l'aliança entre indústria i ONG: "Units per la seva frustració davant la intransigència i demores dels governs... Aquestes dues parts havien estat capaces d'adoptar una perspectiva més pragmàtica davant de les negociacions ja que s'havia creat entre elles un alt nivell de confiança mútua" (Bone, 2003: 7).

Finalment, amb un any de retard, el novembre del 2002 en una reunió a Interlaken, Suïssa, es va redactar el Sistema de Certificació del Procés de Kimberley (SCPK). La implementació d'aquesta certificació devia començar el gener del 2003 als 37 països membres més la Comissió Europea, com a representant dels membres de la Unió Europea, que havien signat els documents a Interlaken. "De facto, tots els països presents a la reunió d'Interlaken es van convertir en participants gràcies al vot favorable dels seus representants" (Smillie, 2005: 4). Què és el SCPK?

El Sistema de Certificació del Procés de Kimberley

El SCPK és un sistema voluntari en virtut del qual els països participants adopten mesures legals domèstiques d'acord amb uns criteris mínims redactats pel PK. Tot i que el SCPK és voluntari, a la pràctica es va convertir en obligatori per a qualsevol país que volgués importar o exportar diamants en brut, ja que tots els membres del PK s'havien compromès a comerciar amb diamants en brut només amb altres membres del PK. Així, mantenir-se fora del sistema simplement et deixava sense socis comercials degut a l'alt nivell d'adhesió al PK. A l'actualitat hi ha 75 països membres del PK (veure Taula 2 en l'Apèndix per un llistat de tots els participants).

Els països participants devien complir uns requisits mínims determinats pel SCPK. Entre aquests s'inclouïa que les trameses de diamants en brut entre països s'havien de fer en contenidors impossibles de manipular i devien

anar acompanyades d'un certificat del Procés de Kimberley. En els països productors, una cadena de custòdia havia de resseguir l'origen exacte dels diamants des de la mina fins a l'oficina de camp regional on s'expedien els certificats del PK. Des d'allà, aquests certificats acompanyaven els diamants tot el camí fins al tallador. Aquest certificat, que descrivia el contingut de la tramesa, l'expedia el govern i era validat per les respectives autoritats expenedores, i havia de ser impossible de falsificar. Així, el PK es realitza mitjançant processos legislatius dels estats participants, els quals obliguen les entitats privades que fan negoci en aquests països a cenyir-se a aquests criteris legals o, en el cas de violar-los, es podrien enfrontar a càrrecs criminals en els seus respectius països.

El Procés de Kimberley és únic, ja que incorpora de manera formal actors no estatals en la presa de decisions i la implementació de diversos aspectes de l'acord. La indústria està representada pel WDC, i les dues ONG que han representat la societat civil en el PK són Global Witness i PAC. Mentre que els països membres del PK reben la consideració de "participants", els representants de la societat civil i la indústria tenen estatus d'"observadors".

El PK no té un secretariat central ni un pressupost comú. De fet, el PK es regeix per una presidència rotatòria anual (veure Taula 3 de l'Apèndix per un llistat de les presidències del PK), que normalment passa de països productors a països compradors/venedors importants. Malgrat la rotació anual, fins ara hi ha hagut una bona dosi de coherència entre les diferents presidències. En absència d'un secretariat permanent, gran part del treball del PK es realitza en set grups de treball diferents. Les ONG i la indústria són presents en els grups de treball de control; d'estadístiques; d'experts en diamants; en el comitè de participació; en els grups artesanal i al·luvial; i en el de regles i procediments. La representació en el grup de treball que tria la presidència rotatòria anual del PK només és oberta als representats dels països membres i no als observadors no estatals. En el PK la major part de les decisions es prenen en aquests grups de treball i això fa que els actors no estatals tinguin una influència força gran. El PK es reuneix dos cops l'any, en la reunió entre períodes de sessions que normalment es celebra pels

voltants de juny i en la reunió plenària de voltants de novembre. En aquestes reunions es discuteixen i es sotmeten a votació les recomanacions dels grups de treball amb la presència de tots els participants i observadors del PK. Malgrat que l'estructura dels grups de treball ofereix a les ONG l'oportunitat de pressionar per aconseguir regulacions més estrictes i una dosi saludable de "frens i contrapesos", darrerament aquesta estructura ha estat criticada per obstaculitzar la rapidesa d'acció. Ian Smillie, fundador del PK i representant de les ONG en el seu si i en diversos grups de treball des de fa molt de temps, descrivia recentment aquests defectes en una entrevista: "Els problemes fan voltes pels grups de treball sense que ningú vulgui realment enfrontar-se amb ells i fer alguna cosa al respecte" (Bates, 2009: n.p.),

L'absència de pressupost i de secretariat central ha provocat notables desigualtats al si del PK en termes de volum de treball i compromís financer. Aquells països membres que de manera voluntària opten a la presidència del PK i a altres càrrecs que impliquen un gran volum de treball, estan sotmesos a una càrrega financera desproporcionada. Donat que sempre han estat els mateixos països els que han fet el pas d'assumir responsabilitats, aquestes desigualtats han augmentat en els sis anys d'existència del PK. Els observadors també han carregat amb un pes desproporcionat, tant econòmicament com en temps de dedicació. Això ha estat particularment problemàtic per a les ONG. Tant PAC com Global Witness han de dedicar personal a temps complet per garantir la representació de la societat civil en el PK. És més, els costos associats amb les freqüents reunions del PK arreu del món són molt notables. Probablement una de les tasques més cares i alhora més crucials de les ONG té a veure amb la vigilància.

Vigilància

Tot i que el SCPK va néixer sense mecanismes de vigilància formals, contra la voluntat de les ONG, l'octubre del 2003 es va adoptar formalment un mecanisme de control en la reunió plenària de Sun City, Sud-àfrica. El mecanisme de control del PK inclou la presentació d'informes anuals per part dels països membres sobre l'estat de la implementació del SCPK; el procés de visites de control voluntàries entre estats membres; i missions de control,

si existeixen dubtes sobre la manca de compliment d'algun d'aquests estats. Fins ara s'han realitzat diferents missions de control, com les de la República Centreafricana (2003), la República del Congo (2004)⁴, Brasil (2006), Ghana (2007), Veneçuela (2007) i Zimbabwe (2009)⁵. Les visites de control, d'altra banda, són voluntàries i pretenen valorar el nivell d'acompliment dels requisits del SCPK per part de tots els participants, no només aquells que mostren indicis de manca de compliment. Les visites de control voluntàries són realitzades per equips de control composts per tres funcionaris estatals, un executiu de la indústria i un representant de les ONG. Després de la visita al país en qüestió, l'equip de control redacta un informe i fa recomanacions per assolir millores.

Fins ara, s'ha fet una ronda completa de visites de control voluntàries a tots els membres del PK. Entre el 2004 i el 2007 cada un dels seus membres (amb l'excepció de Veneçuela) va convidar de forma voluntària els equips de control perquè valoressin l'efectivitat de la implementació dels requisits del SCPK. Les pressions normatives han garantit un compliment ampli d'aquest procés voluntari. Després que nombrosos països fessin el pas de convidar a una visita voluntària (els Emirats Àrabs Units van ser els primers amfitrions d'una visita de control voluntària), d'altres es van afanyar a seguir-los, i finalment les invitacions voluntàries van esdevenir la norma habitual. Aquestes visites de control es portaven a terme sense prendre en consideració les campanyes de pressió contra aquells països que van trigar a convidar un equip de control. En essència, això deixava clar que el PK havia aconseguit una legitimitat notable. No obstant això, darrerament les ONG han començat a emprendre tàctiques de pressió, no respecte a països concrets sinó respecte al mateix mecanisme de les visites de control voluntàries. Ian Smillie resumia recentment aquestes preocupacions en un discurs a la indústria: "El mecanisme de control del SCPK, que vaig ajudar a crear, és

4. La República del Congo, coneguda també com Congo Brazzaville, després de la missió de control, va ser expulsada del PK. En aquell moment, va ser una important senyal del fet que el PK tenia la voluntat i habilitat política d'obligar tots els participants del PK a complir les seves directrius. Fins ara aquest ha estat l'únic cas d'expulsió d'un participant del PK. De tota manera, el PK ha fet servir l'eina de la suspensió temporal (Líban va ser sospès el 2004). La República del Congo va ser readmesa al PK el 2007.

5. Tot i que hi ha diversos països que tenen problemes per aconseguir una implementació efectiva del SCPK, això no vol dir que siguin productors de diamants de sang, ja que les seves extraccions de diamants il·legals o il·legítims no financen cap guerra.

un desastre. Alguns informes són exhaustius i les seves recomanacions es tenen en compte. Però, en molts casos, les recomanacions s'ignoren sense que això tingui gaires conseqüències, o cap ni una. Alguns informes són completament falsos. El 2008, un equip excessivament gran format per nou membres va visitar Guinea, un país amb una indústria de diamants marcada per la corrupció, febles controls sobre els diamants, unes estadístiques desastroses i la quasi segura pràctica del contraban. En els últims dos anys, les exportacions oficials de diamants guineans han augmentat un impressionant 600%. L'equip del Kimberley no va passar ni dues hores fora de la capital del país, i no va acabar el seu informe fins gairebé onze mesos després. Això és una parodia de vigilància efectiva i, per desgràcia, no és l'excepció" (Smillie, 2009: n.p.).

Les crítiques de les ONG al procés de vigilància interna del PK demostren el paper important que exerceixen com a organismes de vigilància. Tant PAC com Global Witness han seguit publicant informes sobre membres concrets del PK i les violacions comeses per aquests sempre que les respostes internes del PK els han semblat insuficients. En els casos de Brasil, Veneçuela, Zimbabwe i la República Centreafricana, les rigoroses investigacions de les ONG van revelar diferents problemes en el comerç internacional de diamants. Els seus informes, on denunciaven violacions de les normes en diferents països, van provocar accions per part del PK, que segurament no s'haguessin produït de no ser per aquests mateixos informes. Com a organismes de vigilància, les ONG proporcionen informació crucial des de la seva posició d'espectadores imparcials i els seus informes han mantingut sempre un nivell alt de rigor, cosa que només ha enfortit la seva legitimitat com a destacades guardianes del comerç de diamants.

El paper com a organismes de control de les ONG ha estat fonamental des de l'inici de la campanya: primer les ONG van despertar la consciència sobre els diamants de guerra i després van tenir un paper destacat en forçar l'avenç de les negociacions que van conduir a la creació del SCPK, amb el que es va aconseguir un resultat més ràpid i rigorós. Darrerament, les ONG han estat importants en denunciar els problemes del PK, aclaparats per la manca de compromís i la ineficàcia en la implementació durant els últims

tres anys. En concret, el PK ha estat ineficaç en la seva resposta als clars indicis de violacions del SCPK per part de diversos països membres, com Brasil, Costa d'Ivori, Ghana, Líban, Guyana, Veneçuela i més recentment Zimbabwe. Parem atenció als problemes en dos d'aquests casos: Veneçuela i Zimbabwe.

PAC va fer públics la incapacitat de Veneçuela per controlar el comerç dels seus diamants i el contraban massiu de diamants veneçolans en el seu informe *The Lost World: Diamond Mining and Smuggling in Venezuela* (novembre del 2006). Més tard, l'octubre del 2008, es va enviar un equip de control del PK a Veneçuela, que va descobrir exactament el mateix que PAC havia documentat en el seu informe dos anys abans, és a dir, que aquest país no complia el SCPK. Però en comptes de suspendre o expulsar Veneçuela, es va adoptar una "solució" aparent amb la prohibició d'exportar autoimposada pel mateix país, permetent que continués formant part del PK. Tot i això, des de llavors, els diamants de Veneçuela es continuen extraient i passant de contraban cap als països veïns que formen part del PK, Brasil i Guyana, com va confirmar un visita d'investigació de PAC el maig del 2009. Però el PK no ha pres mesures, fet que ha portat les ONG a concloure el següent: "Consentint aquest *status quo*, el Procés de Kimberley ha esdevingut una part activa en la pràctica oberta del contraban" (PAC, 2009: 2)

Les pressions per suspendre Zimbabwe del PK han estat creixents. No només les ONG, també figures claus de la indústria i representants de diversos estats membres han reclamat accions en contra de Zimbabwe. El PK va enviar una missió de control a Zimbabwe aproximadament mig any després que els informes de les ONG revelessin que al voltant de 200 miners havien sigut assassinats per l'exèrcit de Mugabe en la regió minera de Marange l'octubre del 2008. És més, hi ha hagut un augment de proves de violència massiva i abusos dels drets humans en altres regions mineres, on el règim de Mugabe pretén estendre el seu control (veure l'informe de PAC *Zimbabwe Diamonds and the Wrong Side of History*, març del 2009). L'informe de la missió de control del PK enviada a Zimbabwe el juny/juliol del 2009 per una missió de control no voluntària també recomanava la suspensió en el seu informe preliminar. Tot i això, fins ara no s'ha emprès cap acció per la reticència de

diversos països, en especial Sud-àfrica i Rússia, a suspendre Zimbabwe. I tot perquè per suspendre un país membre del PK és necessari un vot unànim. És d'especial rellevància el fet que la implementació eficaç s'ha vist obstaculitzada d'una banda per l'absència d'una autoritat central, i de l'altra pel principi de consens, és a dir, en el PK les decisions s'han de prendre per unanimitat. Ian Smillie va parlar recentment de les modificacions necessàries que s'haurien de fer per superar aquestes febleses: “Les solucions són molt simples: és necessari que el Procés de Kimberley faci referència explícita als drets humans en la gestió dels recursos de diamants. Cal un cos d'experts independent, proactiu i eficient que pugui analitzar els problemes i actuar amb rapidesa per corregir-los, amb l'aplicació de sancions significatives quan sigui necessari. Es necessita un mecanisme de control independent. Es necessita una política sobre conflictes d'interessos que recusi les parts amb interessos comercials o polítics. Es necessita una bona dosi de transparència. I es necessita un sistema de vot en lloc d'un sistema de veto” (Smillie, 2009: n.p.). Per assolir aquestes solucions caldrà un suport polític suficient dels participants i observadors del PK. No està clar si les ONG podran tenir una altra vegada un paper clau, com van tenir amb tant d'èxit en les primeres etapes de la campanya els anys 1999 i 2000. Una campanya pública dirigida als consumidors no té gaires garanties d'èxit en absència de les brutals guerres civils que en el passat van crear el sentiment d'urgència i van ajudar a atreure l'atenció dels mitjans. De manera semblant, l'estratègia d'una campanya enfocada als consumidors hauria d'explicar una història molt més complexa: en lloc de rebels venent diamants de sang, ara mateix el problema són els governs que no compleixen amb els estàndards abstractes i tècnics definits pel PK. Els detalls tècnics del PK i les violacions del SCPK no es consideren notícia i resulta complicat promoure una acció col·lectiva. Tot i així, les campanyes de les ONG contra els abusos dels drets humans a Zimbabwe i, més recentment, a Guinea tornaran a posar en un compromís a la indústria i els governs afectats.

5. MÉS ENLLÀ DELS DIAMANTS DE GUERRA: POSANT L'ATENCIÓ EN ELS DIAMANTS PEL DESENVOLUPAMENT

És possible que la limitació més fonamental del PK sigui, precisament, que no es va crear per ocupar-se dels problemes subjacents dels diamants de guerra. L'enorme pobresa relacionada directament amb la mineria de diamants al·luvials és una de les arrels dels conflictes bèl·lics a les regions riques en diamants.

Que els diamants siguin una benedicció o una maledicció, que estiguin associats a la pobresa o al desenvolupament, als conflictes o a la pau, depèn fonamentalment de si provenen de mines de kimberlita o de mines al·luvials. En les mines de kimberlita, els diamants s'extreuen directament de la seva font original, els pous de kimberlita. Els diamants de kimberlita s'extreuen amb maquinària cara que excava de forma profunda el terreny per treure els diamants del pou volcànic. Sud-àfrica, Botswana i Namíbia extreuen la major part dels seus diamants de mines de kimberlita. Per la seva part, Angola, Serra Lleona i la RDC tenen dipòsits de diamants al·luvials. En les mines al·luvials, els diamants es troben disseminats per zones molt extenses, normalment en les lleres dels rius, i l'extracció es fa separant els diamants de la sorra, el fang o la grava. Tot i que algunes d'aquestes extraccions es fan de manera industrial (per exemple, a la costa de Namíbia), gran part de les extraccions en els dipòsits al·luvials de diamants les fan miners artesanals que treballen amb eines simples com pales i cubells. Sovint, les mines al·luvials estan fora del control de l'estat o l'empresa privada, atès que ocupen extensions de terreny geogràficament molt àmplies.

La major part dels 13 milions de miners de diamants artesanals del món guanyen menys d'un dòlar per dia i tot i que molts d'ells continuen amb l'esperança de fer una gran troballa, això no passa gairebé mai. Segons un informe de PAC i Global Witness, *Rich Man, Poor Man* (2004), entre el 10 i el 20 per cent dels diamants de les joieries provenen de la mineria artesanal. Els miners artesanals tenen poques alternatives laborals, si en

tenen. En general, la situació en les mines al·luvials és terrible. Les grans taxes de criminalitat, la pobresa, les infeccions per VIH, el treball infantil i les perilloses condicions laborals fan d'aquesta una feina perillosa. Encara més, aquest sector de la indústria dels diamants està estretament relacionat amb la inestabilitat, els conflictes bèl·lics i les guerres civils: “La pobresa, els centenars de milers d'adults i nens explotats amb el seu consentiment, i la volatilitat dels camps de diamants creen un còctel social altament inflamable, un còctel que ha esclatat diverses vegades en els darrers anys amb conseqüències tràgiques” (PAC/Global Witness, 2004: 6-7). Els rebels poden finançar les seves campanyes militars mitjançant el control dels camps al·luvials i l'explotació de la mà d'obra per extreure els diamants. A més, els miners artesanals són reclutats amb facilitat pels exèrcits rebels. És a dir, en el cor del problema dels diamants de guerra trobem els diamants “de pobresa”. S'han desenvolupat diverses iniciatives per afrontar les arrels del problema i promoure els anomenats diamants “pel desenvolupament” o “de comerç just”.

La més completa d'aquestes iniciatives és la Iniciativa Internacional pel Desenvolupament dels Diamants, o DDII. La DDII pretén integrar totes les iniciatives relacionades amb la mineria artesanal de diamants que es porten a terme, en concret l'Aliança de Pau pels Diamants patrocinada per USAID a Serra Lleona; el Programa Comunitats i Minería a Petita Escala (CASM) del Banc Mundial; o la Campanya per la Minería Justa iniciada per la ONG de Serra Lleona, Xarxa i Moviment per la Justícia i el Desenvolupament (NMJD). La DDII uneix les ONG, la indústria i els estats amb un plantejament multilateral similar al de l'estructura del PK. Per suposat, les diferents parts que van desenvolupar la DDII es van posar en contacte i van definir les estratègies per afrontar els problemes associats amb la mineria artesanal gràcies al PK. En la reunió plenària del PK l'octubre del 2004 a Ottawa, Canadà, la PAC va presentar el seu informe *Rich Man, Poor Man* i, posteriorment, De Beers va preguntar a les ONG si estarien interessades en treballar en una iniciativa conjunta sobre la mineria artesanal. En una entrevista, Ian Smillie explica: «No vam tenir gaire temps, ens van col·locar a l'agenda del dia una hora abans de dinar i, és clar, quan vam acabar de fer la presentació pràcticament

no hi va haver temps per comentaris del Plenari. Serra Lleona, diria que la RDC i un parell més va semblar que reaccionaven de manera prou positiva. Van dir: “Sí, això és un problema”. Llavors vam parar per dinar i allà es va acabar tot. Però De Beers ens va dir: “Ens agradaria dinar amb vosaltres i parlar d’això”. Ens van dir: “Això és un problema. Ho reconeixem. Ens agradaria treballar amb vosaltres en aquesta qüestió. Estaríeu disposats a fer una conferència conjunta, Global Witness, PAC i De Beers, per posar d’acord els governs, la indústria i les ONG i veure què es pot fer amb aquest tema?” Ens ho vam pensar detingudament però, per resumir, el gener del 2005 es va celebrar una reunió conjunta a Londres.»

Així és, Global Witness i PAC van estar d’acord i el gener del 2005 es va celebrar una reunió estratègica, a la que van assistir aquestes dues ONG, De Beers, representants de USAID, el Banc Mundial, NU i diversos estats. La primera reunió oficial de la DDII es va celebrar a Ghana l’octubre del 2005, amb 80 representants dels tres sectors: estats, indústria i societat civil. No obstant això, no totes les ONG estan còmodes ni disposades a participar en aquestes iniciatives tripartides. Essencialment, les ONG més escèptiques creuen que la DDII les apropa massa als objectius inicials de la campanya sobre diamants de guerra, en particular a De Beers. De manera semblant, no tothom en la indústria està entusiasmat amb la idea de col·laborar o que se’ls associï amb les ONG. En una entrevista, Andrew Bone, de De Beers, comentava: “És un risc per ambdues parts, les ONG corren el risc de ser acusades d’estar massa a prop del sector empresarial. I a la inversa”.

L’any 2008, el finançament per la DDII provenia del govern de Suècia, la Fundació Tiffany & Co., la PAC i el Fons Industrial JCK, amb un total de 287.580 dòlars de pressupost anual (Informe Anual DDII, 2008: 9). El 2008 va ser el primer any operatiu de la DDII i s’han fet importants progressos. La DDII ha proporcionat materials diversos sobre “estàndards i directrius” que ofereixen als diferents actors implicats informació molt rellevant sobre la mineria artesanal en països concrets. La DDII va iniciar un estudi pilot a Guyana sobre el seu sistema de registre dels miners al·luvials i els seus mecanismes de control intern sobre la producció de diamants. A l’actualitat, aquest estudi es fa servir en tallers i sessions de formació a l’Àfrica per a

implementar sistemes similars en aquest continent. (Informe Anual DDII, 2008).

El més important és que iniciatives com la DDII, l'Aliança de Pau pels Diamants, el Programa Comunitats i Minería a Petita Escala, la Campanya per la Minería Justa, i els programes de comerç just de la indústria - com la Iniciativa pel Comerç Just de Diamants i Joies de Rapaport o el Consell per Pràctiques Responsables de la Joieria - han començat a ocupar-se de les arrels del problema dels diamants de guerra i, per tant, es convertiran en còmplices importants del PK en la prevenció de futures guerres i conflictes finançats amb aquests diamants.

6. LLIÇONS APRESES

Durant l'última dècada s'han produït canvis importants que han reformat el comerç internacional de diamants. La campanya sobre els diamants de guerra va despertar, en un primer moment, la consciència sobre el vincle entre diamants i conflictes violents. Darrerament, les ONG han començat a treballar intensament en els diamants pel desenvolupament. Tot i que les negociacions inicials del PK van estar marcades per les guerres civils i els conflictes de l'època, avui dia aquest organisme està centrat fonamentalment en la prevenció de conflictes. Al mateix temps que les metes relacionades amb els diamants de guerra han evolucionat, s'han produït també canvis destacats en els objectius principals d'aquesta campanya. En un principi, les violacions de les sancions de NU eren en el centre del problema. De Beers, l'empresa més poderosa del sector dels diamants, va ser un objectiu obvi i central. Amb elements claus de la indústria i els governs implicats en la recerca de solucions des de mitjans del 2000, els nous objectius són ara els governs indolents i determinats actors de la indústria, tot i que la tasca de mantenir-los vigilats s'ha deixat principalment en mans de la ONG de la indústria, el Consell Mundial de Diamants. De manera creixent, les ONG han centrat directament els seus esforços en els governs i el PK, en lloc d'apuntar cap a la

indústria. És més, per les ONG passar de despertar la consciència sobre els diamants de guerra a unir-se a les negociacions del PK i posteriorment a la implementació del SCPK va representar un canvi dràstic en termes tàctics i de recursos. Però PAC i Global Witness han sabut estar a l'alçada i actualment tenen un paper destacat com a mecanismes de control del PK.

Que el mecanisme internacional de certificació voluntària amb intervenció tripartida sigui una solució viable per altres conflictes instigats pels recursos naturals depèn de la naturalesa d'aquests recursos. Per exemple, la complexitat de les cadenes de subministrament del coltan fan que la seva certificació sigui més complexa (Molango, 2008). A més, la viabilitat política d'un boicot, un embargament o d'un mecanisme de certificació és dubtosa en productes "essencials" com el petroli, el coltan i altres minerals en comparació amb productes de luxe com els diamants. De fet, això explica en part per què les campanyes de conscienciació com la de "no vull sang en el meu telèfon mòbil" o "petroli de sang" no han assolit el mateix èxit que la campanya sobre els diamants de sang. Malgrat aquestes diferències importants, altres productes relacionats amb la instigació de conflictes s'enfronten en diferents aspectes als mateixos reptes que s'han plantejat el PK i la DDII. Per exemple, la dificultat per diferenciar productes legals o il·legals és un repte internacional. A més, la creació d'estructures que maximitzen els beneficis dels recursos naturals per les comunitats locals i minimitzen l'anomenada "maledicció dels recursos" és complexa arreu del món.

Conclourem amb algunes lliçons claus extretes de l'observació de la campanya sobre els diamants de guerra i el Procés de Kimberley.

- **Les ONG necessiten aliats.**

Les ONG van necessitar aliats durant la fase de la campanya dedicada a crear una agenda, quan els líders més progressistes de NU, diversos governs i la indústria van fer un pas endavant i van reconèixer la gravetat del problema. Les ONG també van necessitar aliats per trobar una solució: el lideratge de Sud-àfrica en el PK n'és un exemple. Més recentment, les ONG han adoptat una actitud de col·laboració en el plantejament de problemes socials complexos relacionats amb la mineria artesanal de diamants, creant xarxes amb ONG locals, membres de la indústria i governs.

- **El tripartidisme és clau per a la legitimitat.**

Igual que les ONG necessiten aliats, la indústria i els estats han d'incorporar també cada vegada més la societat civil en la presa de decisions a nivell internacional amb l'objectiu de guanyar legitimitat i, en conseqüència, ser més efectius. El PK no hagués estat efectiu sense els coneixements, les aportacions i el compromís d'agents no estatals. El fet que en la taula del PK hi fossin la indústria i les ONG va resultar fonamental ja que les noves normes sobre el comerç de diamants es percebien com a legítimes i eren assumides més ràpidament. Per això es va voler que les ONG participessin en les reunions formals del PK i en les diverses trobades informals que van permetre que es debatés sobre possibles solucions des d'una perspectiva tripartida.

- **Les ONG han de mantenir un compromís a llarg termini.**

Amb la creixent participació de la societat civil en diferents aspectes de la governança mundial, les ONG s'estan convertint en participants permanents en la burocràcia, la qual acaba depenent de les seves aportacions. En aquest estudi de cas hem vist com algunes ONG, PAC i Global Witness, van estar disposades i van ser capaces de treballar en el problema dels diamants de guerra més enllà de la campanya, amb fets que van des de la presa de decisions fins a la implementació del SCPK. Aquesta mena de compromís a llarg termini és costós però també resulta fonamental perquè qualsevol iniciativa multilateral sigui efectiva.

- **La vigilància efectiva és essencial per a l'èxit.**

Les ONG han actuat com a mecanismes de vigilància del PK i els seus membres, han redactat informes independents i han proporcionat informació sobre l'efectivitat de les polítiques internes del PK i el nivell d'acompliment del SCPK per part dels governs. No hi ha dubte que les ONG han estat efectives en el passat a l'hora de trobar aliats en la indústria que reclamessin amb elles un control més estricte i efectiu dels estats membres del PK. No obstant això, el PK ha de constituir mecanismes de control més efectius, ha de garantir que els seus membres rendeixin comptes i s'ha de reestructurar per crear la voluntat política necessària perquè els fets no desmenteixin les paraules.

- **La creació de xarxes i aliances en el conjunt del sector.**

De vegades s'ha definit al PK com una família, en què els antics enemics s'han pogut trobar i han après a col·laborar i a apreciar-se mútuament. Les freqüents trobades informals, a més de les reunions formals del PK, entre els diferents actors implicats van contribuir de forma significativa al desenvolupament d'aquestes col·laboracions. Les xarxes i aliances creades des del principi del PK entre les ONG, la indústria i alguns governs seran crucials en la resolució de les deficiències que estan sufocant el PK. De fet ja han demostrat ser importants en el seguiment dels problemes socials relacionats, com les connexions entre mineria i pobresa.

- **Els problemes socials mundials necessiten plantejaments multidimensionals.**

Ocupar-se dels problemes subjacents de la mineria artesanal és fonamental per garantir la prevenció permanent de conflictes bèl·lics instigats pels diamants. Tot i això, els diferents actors implicats es van adonar també que no es pot fer tot des d'una institució única. Les denses xarxes de comunicació entre les diverses iniciatives i programes són fonamentals per garantir la posada en pràctica de solucions efectives en fronts múltiples.

La campanya internacional de conscienciació en contra dels diamants de sang, liderada per les ONG, ha provocat que es donin passos sense precedents en el camí cap a la regulació dels recursos naturals que instiguen la violència. Sense els esforços fets en aquesta campanya i la creació del PK, no s'hagués pogut aconseguir una dràstica reducció de diamants de guerra, que han passat de ser el 15% a menys del 1% del total del comerç internacional de diamants. Des de la posada en marxa del SCPK, la tasca de vigilància independent feta per les ONG ha estat molt valuosa per seguir pressionant el PK amb l'objectiu que reforci els seus mecanismes de control i compleixi la seva missió de mantenir a ratlla els diamants de guerra.

7. REFERÈNCIES

- Amnesty USA . n.d. “Put a Stop to Blood Diamonds. Retrieved on November 12, 2009 from HYPERLINK “<http://www.amnestyusa.org/actioncenter/actions/action7778.pdf>”<http://www.amnestyusa.org/actioncenter/actions/action7778.pdf>.
- Ballentine, Karen and Heiko Nitzschke. 2005. *Profiting From Peace: Managing the Resource Dimensions of Armed Conflict*. Lynne Rienner: Boulder, Colorado.
- Ballentine, Karen and Jake Sherman. Eds. 2003. *The Political Economy of Armed Conflict: Beyond Greed and Grievance*. Lynne Rienner: Boulder, Colorado.
- Bannon, Ian and Paul Collier. 2003. *Natural Resources and Violent Conflict: Options and Actions*. World Bank: Washington.
- Bates, Rob. 2009. “Interview with Ian Smillie: Why He’s Ditching the Kimberley Process.” *JCKonline*, June. Retrieved on September 23, 2009 from http://www.jckonline.com/blog/Cutting_Remarks/16006Interview_with_Ian_Smillie_Why_He_s_Ditching_the_Kimberley_Process.php
- Bayart, Jean-François, Stephen Ellis, and Beatrice Hibou. 1999. *The Criminalization of the State in Africa*. Indiana University Press: Bloomington, Indiana.
- Bieri, Franziska. Forthcoming. *From Blood Diamonds to the Kimberley Process: How NGOs Reshaped a Global Industry*. Ashgate Publishers: Farnham Surrey, UK.
- 2008. “From Conflict Diamonds to the Kimberley Process: How NGOs Reshaped a Global Industry.” Doctoral dissertation, Sociology, Emory University.
- Bone, Andrew. 2003. “The Kimberley Process – an example well set?” *Business and Security after 11 September 2001: Protecting the legitimate and blocking the illegitimate*. Stockholm International Peace Research Institute: Stockholm, Sweden.
- Cilliers, Jakkie and Dietrich Christian. Eds. 2000. *Angola’s War Economy: The Role of Oil and Diamonds*. Institute for Security Studies: Pretoria, South Africa.

- Cilliers, Jakkie and Peggy Mason. 1999. *Peace, Profit or Plunder*. Institute for Security Studies: Pretoria, South Africa.
- Diamond Development Initiative International. 2008. Annual Report. Retrieved on October 3, 2009 from <http://www.ddiglobal.org/contentDocuments/DDI-Annual-Report-2008-English.pdf>.
- Dietrich, Christian. 2000. "The commercialisation of military deployment in Africa." *African Security Review* 9(1). Institute for Security Studies: Pretoria, South Africa.
- Frynas, Jędrzej George and Geoffrey Wood. 2001. "Oil and war in Angola." *Review of African Political Economy* 28: 587–606.
- Global Witness. December 1998. "A Rough Trade." London, UK.
- Grant, Andrew, MacLean, Sandra and Timothy Shaw. 2003. "Emerging Transnational Coalitions Around Diamonds and Oil in Civil Conflict in Africa." In Marjorie Griffin Cohen and Stephen McBride, *Global turbulence: social activists' and state responses to globalization*. Ashgate Publishers: Farnham Surrey, UK.
- Grant, Andrew and Ian Taylor. 2004. "Global Governance and Conflict Diamonds: The Kimberley Process and the Quest for Clean Gems." Round Table: Commonwealth Journal of International Relations 93(375): 385-401.
- Humphreys, Macartan. 2005. "Natural Resources, Conflict, and Conflict Resolution: Uncovering the Mechanisms." *Journal of Conflict Resolution* 49 (4): 508-537.
- Kimberley Process. n.d. Website. <http://www.kimberleyprocess.com/>.
- Le Billon, Philippe. 2001. "Angola's Political Economy of War: the Role of Oil and Diamonds 1975-2000." *African Affairs* 100: 55-80.
- Mokhawa, Gladys and Ian Taylor. 2003. "Not Forever: Botswana, Conflict Diamonds and the Bushmen." *African Affairs* 10: 261-283.
- Molango, Maheta. 2008. "From 'Blood Diamond' to 'Blood Coltan': Should International Corporations Pay the Price for the Rape of the DR Congo?" *Gonzaga Journal of International Law* Vol 12(1). Retrieved on November 12, 2009 from <http://www.gonzagajil.org/content/view/191/26/>.

- Partnership Africa Canada and Global Witness. 2004. “Rich Man, Poor Man: Development Diamonds and Poverty Diamonds: The Potential for Change in the Artisanal Alluvial Diamond Fields of Africa.” Ottawa and London.
- Partnership Africa Canada. 2009a. “Zimbabwe Diamonds and the Wrong Side of History”. Ottawa, Canada.
- 2009b. Other Facets. Number 30. Retrieved on October 3, 2009 from <http://www.pacweb.org/Documents/Other-Facets/OF30-eng.pdf>.
- January 2000. “The Heart of the Matter.” By Smillie, Ian, Lansana Gberie, and Ralph Hazleton. Ottawa, Canada.
- Ross, Michael. 2004. “What Do We Know About Natural Resources and Civil War?” *Journal of Peace Research* 41(3): 337-356.
- Sanders, Lucinda. 2001. “Rich and Rare Are the Gems They War: Holding De Beers Accountable for Trading Conflict Diamonds.” *Fordham International Law Journal* 24(4): 1402-1476.
- Scheiber, Christine. 2006. “Policy Brief for Revenue Watch: What lessons can the extractive industries transparency Initiative learn from the Kimberley Process Certification Scheme?” Center on Democracy, Development and the Rule of Law, Stanford University.
- Smillie, Ian. 2009. “Address on the Development Diamond Initiative.” Rapaport International Diamond Conference, New York City, September 10, 2009. Retrieved on October 2, 2009 from <http://www.diamonds.net/news/NewsItem.aspx?ArticleID=27951>.
- 2005. “The Kimberley Process Certification Scheme for Rough Diamonds.” Comparative Case Study 1, October. Verifor. <http://www.verifor.org/resources/case-studies/kimberley-process.pdf>.
- 2002. “Dirty Diamonds: Armed Conflict and the Trade in Rough Diamonds.” Fafo Report no. 377. Fafo Institute for Applied Social Science: Oslo, Norway.
- Smillie, Ian and Lansana Gberie. 2001. “Dirty Diamonds and Civil Society.” Prepared for the 4th CIVICUS World Assembly August 2001, Vancouver, B.C., Canada.

- Swanson, Philip. 2002. “Fuelling Conflict: The Oil industry and Armed Conflict.” Fafo Report no. 378. Fafo Institute for Applied Social Science: Oslo, Norway.
- Tamm, Ingrid. 2004. “Dangerous Appetites: Human Rights Activism and Conflict Commodities.” *Human Rights Quarterly* 26(3): 687-704.
- 2002. “Diamonds in Peace and War: Severing the Conflict-Diamond Connection.” *World Peace Foundation Report no. 30*. Carr Center for Human Rights Policy: Cambridge, Massachusetts.
- Taylor, Ian. 2003. “Conflict in Central Africa: Clandestine Networks and Regional/Global Configurations.” *Review of African Political Economy* 30(95): 45-55.
- Naciones Unidas. 2001. “Conflict Diamonds: Sanctions and War.” Retrieved on September 17, 2009 from HYPERLINK “<http://www.un.org/peace/africa/Diamond.html>”<http://www.un.org/peace/africa/Diamond.html>.
- Wright, Clive. 2004. “Tackling conflict diamonds: the Kimberley process certification scheme.” *International Peacekeeping* 11(4): 697-708.

APÈNDIX

Taula 1. Principals Reunions del Procés de Kimberley, per data i seu (Font: pàgina web del Procés de Kimberley).

Data	Seu
Maig 2000	Kimberley, Sud-àfrica
Setembre 2000	Pretòria, Sud-àfrica
Octubre 2000	Londres, Gran Bretanya
Febrer 2001	Windhoek, Namíbia
Juliol 2001	Moscou, Rússia
Abril 2001	Brussel·les, Bèlgica
Setembre 2001	Twickenham, Gran Bretanya
Octubre 2001	Luanda, Angola
Novembre 2001	Gaborone, Botswana
Març 2002	Ottawa, Canadà
Novembre 2002	Interlaken, Suïssa
Abril 2003	Johannesburg, Sud-àfrica
Octubre 2003	Sun City, Sud-àfrica
Octubre 2004	Gatineau, Canadà
Novembre 2005	Moscou, Rússia
Novembre 2006	Gaborone, Botswana
Novembre 2007	Brussel·les, Bèlgica
Novembre 2008	Nova Delhi, Índia
Juny 2009	Windhoek, Namíbia

Taula 2. Participants del Procés de Kimberley, a octubre de 2009 (Font: pàgina web del Procés de Kimberley).

Angola	Índia	
Armènia	Indonèsia	Serra Lleona
Austràlia	Israel	Singapur
Bangladesh	Japó	Sud-àfrica
Bielorrússia	Korea, República de	Sri Lanka
Botswana	Laos, República Democràtica de	Suïssa
Brasil	Líban	Tanzània
Canadà	Lesotho	Tailàndia
República Centreafricana	Libèria	Togo
China, República Popular de	Malàisia	Turquia
Congo, República Democràtica	Maurici	Ucraïna
Costa d'Ivori*	Mèxic	Emirats Àrabs Units
Croàcia	Namíbia	Estats Units d'Amèrica
Comunitat Europea	Nova Zelanda	Veneçuela**
Ghana	Noruega	Vietnam
Guinea	República del Congo	Zimbabwe
Guyana	Federació Russa	

* actualment sota sancions de NU

** actualment sota prohibició autoimposada de l'exportació

Taula 3. Presidències del Procés de Kimberley (Font: pàgina web del Procés de Kimberley).

Any	Presidència
2003	Sud-àfrica
2004	Canadà
2005	Rússia
2006	Botswana
2007	UE
2008	Índia
2009	Namíbia
2010	Israel

Taula 4. Llistat d'entrevistes

Nom	Organització	Càrrec	Data
I. Smillie	Associació Àfrica-Canadà	Coordinador de Recerca	4/05/05
B.Taylor	Associació Àfrica-Canadà	Director	4/05/05
G. FitzGerald	Recursos Naturals Canadà	Director As. Estadístiques Minería	5/05/05
R. Dunn	Recursos Naturals Canadà	President GT Estadístiques PK	5/05/05
D. Ngolo	Associació Àfrica-Canadà	Assessor i Membre Campanya	5/05/05 Telèfon.
T. Martin	Ministeri Exteriors Canadà	Antic president del PK	6/05/05
A. Omar	Ministeri Exteriors Canadà	Representant al PK	6/05/05
K. Eling	Unió Europea	President de Vigilància del PK	21/06/05 Tlfon.
E. Izhakoff	Consell Mundial Diamants	President	24/06/05 Tlfon.
A. Jung	Medico Alemanya	Coordinador de Recerca	29/06/05. Tlfon.
F. Metzger	Govern Suís	Representant al PK	5/07/05.
A. Bone*	De Beers	Cap de Relacions Públiques	7/07/05. Telèfon.
K. Hund	NIZA, Holanda	Membre Campanya	18/07/05.
J. Sargentini	NIZA, Holanda	Membre Campanya	18/07/05.
C. Gilfillan	Global Witness, EE.UU.	Membre Campanya	20/09/05. Tlfon.
JD Bindenagel	Govern Estats Units	Antic Negociador Especial EE.UU.	22/09/05. Tlfon.
Van Bockstael	Alt Consell de Diamants	Director de la Secció del ACD	27/09/05. Tlfon
A. Yearsley*	Global Witness	Membre Campanya	5/10/05. Telèfon.
I. Smillie	Associació Àfrica-Canadà	Coordinador de Recerca	5/07/06.
I. Smillie*	Associació Àfrica-Canadà	Coordinador de Recerca	6/07/06.
D. Ngolo	Associació Àfrica-Canadà	Membre Campanya i assessor	6/07/06.
T. Martin	Ministeri Exteriors Canadà	Antic president del PK	6/07/06.
G. FitzGerald	Recursos Naturals Canadà	Director As. Estadístiques Minería	7/07/06.

*Entrevistes citades al text.

ICIP WORKING PAPERS - SUBMISSION GUIDELINES

1. International Catalan Institution for Peace (ICIP):

The principle purpose of the ICIP is to promote a culture of peace in Catalonia as well as throughout the world, to endorse peaceful solutions and conflict resolutions and to endow Catalonia with an active role as an agent of peace and peace research.

2. Objectives of the Publication:

The ICIP wants to create an open forum on topics related to peace, conflict and security. It aims to open up debate and discussion on both theoretical and contemporary issues associated with the pursuit and maintenance of peace in our world. It strives to connect an eclectic group of voices including career academics, PhD students, NGO representatives, institutional representatives, and field workers and field writers to celebrate groundbreaking and constructive approaches to peace and conflict resolution.

3. Scope of the Publication (List of Themes):

The ICIP is interested in works related to peace, conflict and security research. It aims to provide an innovative and pluralist insight on topics of methodology of peace research, the history and development of peace research, peace education, peace-keeping and peace-creating, conflict resolution, human security, human rights, global security, environmental security, development studies related to peace and security, international law related to peace, democracy, justice and equality, disarmament, gender, identity and ethics related to peace, science and technology associated with peace and security.

4. Audience:

The ICP aims to provide accessible, valuable and well-researched material for all those interested in the promotion of peace. Our audience includes

fellow academics and researchers, student of peace and security, field workers, institutional and governmental representatives as well as the general public.

5. The review process:

ICIP WP is a peer reviewed publication. Submissions should be sent directly to the series editor (recerca.icip@gencat.cat), who will check whether the paper meets the formal and general criteria for a working paper and will commission a review.

6. Who may submit working papers:

- a. The main criterion for the submission of Working Papers is whether this text could be submitted to a good academic journal.
- b. ICIP staff and other fellows and visitors affiliated with the ICIP are expected to submit a working paper related to their research while at the ICIP.

7. Submission System:

All submissions can be made to the ICIP, e-mail address recerca.icip@gencat.cat with “Working Papers – submission” in the subject line.

For a complete version of the ICIP WP submission guidelines, please visit the publications section of the website www.icip.cat.

Una versió completa i en català d'aquests criteris de submissió de texts la trobareu a la secció de publicacions del lloc web www.icip.cat.

Una versión completa y en castellano de estos criterios de sumisión de textos se encuentra en el apartado de publicaciones de la página web www.icip.cat.

PROPEROS NÚMEROS DE LA SÈRIE ICIP WORKING PAPERS

Working Paper Núm. 6: *Bringing actors and violent conflict into forced migration literature. A model of the decision to return*, d'Inmaculada Serrano.

NÚMEROS EDITATS DE LA SÈRIE ICIP WORKING PAPERS

Working Paper Núm. 4: *Hezbollah's identities and their relevance for cultural and religious IR*, de Pol Morillas Bassedas.

Working Paper Núm. 3: *Eleccions pacífiques a Costa d'Ivori a finals del 2009? Avenços i obstacles de la construcció de pau al país ivorià*, d'Albert Caramés.

Working Paper Núm. 2: *Prohibició de submissió a nou judici – regla del ne bis in idem – en el sistema interamericà de drets humans i en el dret comparat*, de Priscila Akemi Beltrame.

Working Paper Núm. 1: *Conflict prevention and decentralized governance*, de Rafael Grasa i Arnau Gutiérrez Camps. .

